

ENTOMOLOGISCHE BERICHTEN

UITGEGEVEN DOOR

DE NEDERL. ENTOMOLOGISCHE VEREENIGING

No. 221.

Deel X.

1 Mei 1938.

Adres der Redactie :

F. T. VALCK LUCASSEN, „'t Molenblik", VORDEN.

INHOUD: R. A. Polak : De Amsterdamsche Rupsenplaag. — W. Wittmer : Neue Drilidae (Coleoptera/Malacodermata) aus Java. — Dr. D. L. Uyttenboogaart : *Trogoderma granarium* Everts en *versicolor* Creutzer (Col. Derm). — B. J. Lempke : *Arctornis l-nigrum* Müller ab ovo. — C. Doets : *Epichnopteryx retiella* Newman. — Ir. J. J. Franssen : Boekaankondiging.

De Amsterdamsche Rupsenplaag.

Op onze onlangs gehouden Wintervergadering was er tot mijn spijt geen tijd noch gelegenheid meer de verschillende sprekers, die na mij het woord hebben gevoerd over de Amsterdamsche rupsenplaag te beantwoorden. Ik maak daarom van de gastvrijheid in de Entom. Ber. een dankbaar gebruik. Vooraf wijs ik er uitdrukkelijk op, dat mijn critiek niet gericht is tegen de bekwame, ijverige werkers in ons Koloniaal Instituut. Hun had men het onderzoek inzake de Amsterdamsche rupsenplaag eerder moeten opdragen. Aangezien ik echter bijna eene halve eeuw lang het Amsterdamsche insectenleven onafgebroken heb waargenomen, durf ik mijne meening tegenover de hunne te stellen. Mijne critiek is gericht tegen het Beheer der Beplantingen te Amsterdam. Ik uit ze, omdat het mijn vaste overtuiging is, dat het Amsterdamsche geboomte aan een zeer groot gevaar is blootgesteld.

Ik betreur het zeer, dat deze critiek noodzakelijk is. Vroeger, in de jaren vóór den oorlog, ging ik, als een rupsenplaag hier dreigde, naar het toenmalig Hoofd der Beplantingen, wijlen den gemoedelijken heer Swart. Wij bepraatten de zaak en dit leidde tot het gelukkig gevolg, dat het kwaad werd afgewend, zonder dat aan het een of ander eenige ruchtbaarheid werd gegeven. Ongeveer zeven jaar geleden, toen de huidige plaag zich begon te vertoonen,

MAY 11 1938

bood ik mijne medewerking op dezelfde wijze als vroeger aan. Maar ik werd door den opvolger van den heer S w a r t hoonend afgewezen en in het bijzijn van velen grof beleedigd. Toen ben ik begonnen in de dagbladen te schrijven, maar tot heden heeft dit niet het gewenschte gevolg gehad. En in den laatsten tijd heeft men mijn artikeltjes erg verminkt of geweigerd. De kwaal is jaar op jaar erger geworden; verleden zomer was de toestand dusdanig, dat ik mij gedrongen voelde er op onze Wintervergadering over te spreken, in de hoop, dat dit op ons Gemeentebestuur voldoende indruk zal maken, eindelijk eens met doeltreffende middelen den strijd tegen het schadelijke gedierte te laten aanbinden.

Den heer D i a k o n o f f merk ik op, dat ik mij vergiste, toen ik zei, dat de rupsen van *M. neustria* in de spinsels vervellen; dit doen zij op of tegen, dikwijls ook onder de spinsels. Maar deze zijn dikwijls aangelegd in de gaffels of onder de dikke takken, waar ze door de derris moeilijk kunnen worden getroffen.

Het waait te Amsterdam dikwijls zóó hard, dat dikke takken worden afgerukt, boomstammen omvergeworpen en dakbedekkingen op straat geslingerd. Als de heer D. in den Hortus Botanicus, alhier, waar geregeld meteorologische waarnemingen worden gedaan, informeert, zal hij wellicht inzien, dat derris-bestuiving dikwijls vrij groote kans heeft niet te kunnen worden toegepast, daar de weersgesteldheid zulks verhindert, te meer, waar de bestuiving slechts op de weinige dagen behoort te worden aangewend, waarop de rupsen er gevoelig voor zijn.

De derris-bestuiving zal veel geld kosten, er zullen ontzaggelijke sommen noodig zijn voor den aankoop van dozijnen machines en de enorme hoeveelheid derris. Want de rupsen bevinden zich op zeer ongelijke tijdstippen in het gevoelige stadium. Als verscheidene nog slechts halfwassen zijn, zijn er ook al cocons en vlinders. Er is dus eene meer-malen herhaalde bestuiving per boom noodig (zie verder mijn aantekeningen bij het medegedeelde van den heer S c h o e v e r s).

Wat het percentage sluipwespen betreft, heb ik een geheel andere ervaring dan de heer D i a k o n o f f. In 1910 bleek mij, dat een zeer groot percentage der rupsen was aangetast door minstens 10 à 12 soorten sluipwespen; ook waren vele geparasiteerd door de sluipvlieg *Phorocera concinnata* Meig.; het spijt mij, dat ik hiervan indertijd geen aantekeningen heb bewaard. Ik ben toen zelfs begonnen eene bestrijding met *Ichneumonidae* en met Tachinen ter hand te nemen, maar ben ervan teruggekomen, omdat, óf de imagines van deze parasieten bijna een rond jaar zouden moeten blijven leven, hetgeen wel niet het geval zal zijn, óf

één of meer tusschenwaarden zouden moeten hebben. Bovendien zou deze bestrijdingswijze op groote schaal zeer veel tijd in beslag nemen.

Het is mij herhaaldelijk gebleken, dat men meent, dat ik er de utopie op nahoud, dat alle of nagenoeg alle eiringen kunnen worden weggeknipt. Dit zou eenige jaren geleden, toen de schade nog tot enkele betrekkelijk kleine centra beperkt was, misschien te benaderen geweest zijn. Neen, voor de biologische bestrijding is het voldoende, dat een gedeelte van het aanwezige aantal ringen geknipt wordt. Natuurlijk is het succes des te grooter en komt het des te sneller, hoe meer ringen men verzamelt. Een belangrijk voordeel van de biologische bestrijding is, dat ze weinig geld en weinig arbeid kost. Bovendien is er, naar ik meen, nog het voordeel aan verbonden, dat de meeste arbeid in het winterhalfjaar kan worden verricht.

Met derris zou men de eiparasieten wel degelijk schaden, omdat de imagines verschijnen wanneer de rupsen ca. halfwassen zijn, dus juist wanneer er bestoven wordt. Met den heer Schoevers ben ik het volkomen eens, dat de bestrijding geen uitroeiing mag worden. Ik zou het betreuren als de ringelrupsen hier totaal verdwenen. Maar ook tal van andere onschadelijke en dikwijls hoogst interessante en alleraardigste soorten rupsen leven op onze Amsterdamsche iepen. Behalve de in het verslag genoemde, vermeld ik nog *Biston hirtaria* Cl. en *Amphidasis betularia* L. Alle soorten te noemen, welke ons, entomologen, nog interesseeren, zou te veel plaatsruimte kosten. Zou het niet hoogst jammer zijn, indien zij te Amsterdam, waar het natuurleven toch al zoo beperkt is, werden uitgeroeid ?¹⁾

Twee of drie bestuivingsmachines is véél te weinig. Men zou dozijnen noodig hebben! Want *alle* boomen zouden *eenige* beurten moeten hebben. De rupsenschade springt immers eerst duidelijk in het oog, wanneer de rupsen het volwassen stadium naderen. Wil men slechts de sterk aangestaste boomen zuiveren, dan kost het uitzoeken van deze, zelfs voor het geoefende oog, zeer veel tijd. En tijd mag vooral hier niet verloren gaan, omdat slechts de weinige geschikte dagen benut moeten worden. Er kunnen tientallen nesten jonge rupsen in de boomen zitten, terwijl men nog geen hiaten in het gebladerte bemerkt. Die komen later.

Eenige jaren geleden waren er nog maar betrekkelijk weinige en niet zeer groote complexen aangetast; thans zijn deze zóó groot geworden, dat vele in elkaar gevloeid zijn.

¹⁾ Indertijd hebben Dr. J. Th. Oudemans en ik eene lijst samengesteld van de te Amsterdam waargenomen macro's. Wij kwamen tot ruim 250 soorten; later heb ik er nog eenige ontdekt. Dus ongeveer het derde deel van onze inlandsche soorten. Vele ervan leven op iepen en andere boomen.

Den heer L e e f m a n s merk ik op, dat de gezichtspunten van den voorstander der biologische bestrijding en die van de derris-bestuiving te ver uiteen liggen, om nader tot elkaar te kunnen worden gebracht. De degelijke studie in het Koloniaal Instituut is veel te laat ter hand genomen. Men moet als het gevaar dreigt en vooral als het er is, direct weten, wat men moet doen.

Ik kan met groote waarschijnlijkheid aannemen, dat eene biologische bestrijding uitstekende resultaten zal hebben. Als men een zaadkorrel aan de aarde toevertrouwt, is men niet volkomen zeker, dat er een plant uit zal groeien. Zoo is het ook niet met wiskundige zekerheid te zeggen, dat mijn biologische bestrijding Artis en de Plantage-buurt vrij heeft gehouden van ringelrupsen. Maar de kans, dat het zoo is, is zeer groot.

De gevallen, die de heer R e c l a i r e vermeldt van den invloed van derris op het menschelijk lichaam wijzen er op, dat derris niet onschadelijk is. Eveneens wijst hierop, dat de smaak van den heer S c h o e v e r s door het werken met derris tijdelijk heeft geleden. Dit geldt voor gezonde volwassenen. Langs onze grachten en in onze straten komen, vooral op de mooie dagen, waarop derris kan worden verstoven, ook vele jonge kinderen, zieken en herstellenden.

Het is onverantwoordelijk, als men niet eerst het advies van een toxicoloog inwint, eer men derris in eene groote stad gaat verstuiven.

In dit verband wijs ik er ten slotte nog op, dat men bij het verstuiven van derris langs de grachten, waarin visch leeft (Amstel, Lijnbaansgracht, Mauritskade etc.), in het oog moet houden, dat het vergiftigen van vischwater streng is verboden. Men dient er dus nauwlettend tegen te waken, dat een deel van het poeder in het water terecht komt. Het is iederen hengelaar bekend, hoe nauwlettend de politie toeziet op de geringste overtredingen, betreffende het vangen van visch.

Amsterdam, Maart 1938.

R. A. POLAK.

Neue Drilidae (Coleoptera/Malacodermata) aus Java. (2. Beitrag zur Kenntnis der indo-malayischen Malacodermata)

Platerodrilus hirtus nov. spec. Rotbraun, Augen, Fühler, Beine und Unterseite dunkel, Behaarung dicht, schräg aufgerichtet.

Kopf mit den Augen breiter als lang, spärlich punktiert. Schläfen nach hinten leicht verengt. Fühler länger als der halbe Körper, vom 4. Gliede an flachgedrückt, 2. und 3. Glied stark verkürzt, jedes breiter als lang, das 3. eine Spur kürzer als das 2., 4. Glied etwas länger als breit, zur Spitze